

ERIK LINDNER

1. Ik denk dat dichters naar mate ze ouder worden steeds meer in eilanden veranderen. Dat is ook logisch: na het debuut kijk je om je heen, ontstaan allianties, tijdschriftredacties, worden verwantschappen gezocht. Als je de ontwikkeling van je eigen werk volgt, drijf je steeds verder af. Ik herinner me dat tijdens het aardige festival *Versefest* Rob McClennan opmerkte dat het zo bijzonder was dat de 50 rivaliserende dichtersgroepjes van Ottawa het lukte samen een festival te organiseren en David O'Meara naast mij op het balkon brulde: *fifty-one!* Om een van de dichters uit *Maatstaf* in 1983 te citeren '(duidelijke) stromingen bestaan alleen in schoolboekjes.' Gelukkig zijn *Awater* en *Poëziekrant* geen schoolboekjes.
2. Van positioneren raak ik altijd een beetje ongelukkig, het liefst blijft ik in de veronderstelling dat de dingen nog een beetje veranderlijk blijven. Terwijl elke wezenlijke verandering van aanpak in een nieuw gedicht om weer verder te kunnen toch weer gezien zal worden als typisch voor deze dichter. Eilanden kunnen in kleine meren liggen, in rivieren, zeeën of oceanen. Met andere woorden: het is ook de omgeving die verandert. Ik heb periodes buiten Nederland gewoond en een gedeelte van mijn oeuvre is nooit in het Nederlands verschenen en wel in vertaling. Ik zal in die zin moeten leven met de verschillende connotaties van het begrip 'grensgeval'.
3. Ja ik lees buitenlandse poëzie en die werkt door in mijn eigen werk. Ik ben er op momenten zelfs expliciet mee bezig streken of taalgebieden uit te kammen, bijvoorbeeld toen ik nog redacteur was van *Terras*. Ik denk dat het aardige is, dat die buitenlandse invloed er altijd op Nederlandse poëzie is geweest, het Brahmanisme bij Dèr Mouw bijvoorbeeld, of de Perzische invloed bij Leopold. Ik heb ook het idee dat hedendaagse poëzie iets sneller ontsloten raakt in andere landen dan voorheen. Maar
4. eigenlijk zijn dit heel lastige begrippen. Is Nederlandse poëzie niet ook internationale poëzie? Is de internationale poëzie niet zo onmetelijk groot dat we alleen maar een miniem fragment ervan te zien krijgen? Hoe expliciet men op onderzoek uitgaat, hoe meer men ervan bewust raakt dat er altijd steeds meer is dat ongelezen blijft. Ik denk dat daarbij van belang is dat we in toenemende mate niet meer in het land wonen waar onze ouders geboren zijn, we studeren elders, werken in een ander land. Het zou best kunnen dat een indeling naar land problematisch gaat worden voor de poëzie zelf, ook als grenzen onder druk staan. Maar ik merk o tegenspraak ondertussen wel dat de notie hoe een hedendaags gedicht er grofweg uit ziet (ook met al zijn variaties en doelbewuste afwijkingen) sterk verschilt waar men op de wereld is en dat geldt ook vaak voor de waardering, h^oe het gelezen wordt. Daarnaast moet gezegd worden dat vanaf het moment dat ik buiten Nederland voorlees het lijkt alsof ik een soort tuigje af mag doen en veel meer mezelf kan zijn, me er veel vrolijker en meer op mijn gemak voel. Hopelijk gaat dat nog eens veranderen.
5. Verwant maar onderscheiden. Ik had het geluk in een commissie te zitten met overwegend Vlamingen en merkte ook dat men vaak anders las, er anders over sprak.

Toen het ijs eenmaal was gebroken tot mijn vreugde. Het Vlaams heeft eigenschappen die het Nederlands niet kent. Overigens voel ik me eerder verwant met zekere Vlaamse dichters van mijn leeftijd dan Nederlandse, al blijf ik evident Nederlander. Daarbij lijkt men in België over alle kunstdisciplines en talen heen veel eerder geneigd solidair te zijn en samen tegen kunstbezuinigingen in te gaan en daar kan Nederland iets van leren. Dit geldt ook voor de instituties.

6. Er zijn dichters die de taal geweld aan doen en dichters die weer zaken op orde stellen. In het geheim werken ze samen, maar dat kan je beter niet hardop tegen ze zeggen. Vernieuwing is altijd mogelijk en wenselijk, ook in een tijd dat een groeiend aantal dichters een groot publiek lijkt aan te willen spreken. Wim Brands zei het al: je moet na de bezuinigingen van Zijlstra juist hartstikke excentriek en elitair zijn en helemaal niet uit angst je aanpassen, dan werk je alleen maar mee aan het enggeestige klimaat.
7. Maatschappelijk engagement is goed mogelijk: lees de gedichten van Frank Keizer, die zijn niet alleen inhoudelijk sterk maar ook heel aantrekkelijk. Het probleem zit in het woord noodzakelijk en in het werkwoord moeten. De poëzie moet niet iets. Als men andere dichters gaat verplichten een vergelijkbaar engagement te tonen terwijl dat niet bij hun stem past, krijg je simpelweg lelijke poëzie, of poëzie met lelijke wendingen. Dat ondertussen stemmen die eerder in de marge in kleine doelgroepen werden ingedeeld meer centraal komen te staan, lijkt mij niet verkeerd.
8. Een roman moet je helemaal uitlezen. Een dichtbundel eigenlijk ook, maar er zijn velen die bladeren en een paar gedichten lezen. Hoe raak je er toe en er in? Ik heb geprobeerd in de jaren dat ik poëzierecensent was een beetje breed te blijven, ook bundels te lezen die niet in mijn eigen straatje passen. Dat kon alleen omdat er toen voldoende ruimte was: toen had je nog twee poëziecritici bij *De Groene* die omwisselden, dus bijna elke week een recensie. Het gevaar met veel minder ruimte zoals nu, al helemaal in de dagbladen, is dat men hypes creëert, daardoor bijvoorbeeld bundels overslaat, iets waar men later hoofdschuddend op terug zal kijken. Ik zeg daarmee niet dat ik beter besprak: er zijn nu goede critici. Maar ze krijgen veel te weinig ruimte om ook gezamenlijk een afgewogen beeld te geven van het vele dat verschijnt.
9. Ja. Ik heb in 1986 een jaar lang kunnen leven van het voordragen van gedichten, op mijn 18^e. Naarmate de tijd vordert, is het zaak het dichterschap breder te zien. De poëzie als geheel is overigens geen eiland maar een literair genre dat communiceert met de andere, er als het goed is invloed op heeft en van krijgt. Ik ben me doodgeschrokken toen serieuze mensen, zelfs samenstellers van boekenkaternen, het hadden over 'poëziemensen', alsof je alleen maar poëzie mag lezen als je wollen truien draagt met buttons en op kussenslopen met dichtregels slaapt. Poëzie is van iedereen, tot welke club je ook behoort. Het is evident noodzakelijk dat poëzie meer gelezen wordt buiten de doelgroep. Ik denk dat in wat voor vorm ook poëzie over het voetlicht brengen goed is. Er is alleen wel een gevaar. Ik ontmoette op een goed moment een osteopaat, een intelligente man die in de veronderstelling leefde dat je tegenwoordig als dichter in een rieten stoel zat en op tv verkondigde dat alle talen uit het Nederlands voorkomen. Een soort volksnar. Het mag allemaal, maar niet alleen maar zo, het is niet alleen cabaret en kleinkunst.

10. Vernieuwende vormen moeten er zijn en zijn er geweest. Denk maar aan *Rabarber*. Wat slam heet, heette in de jaren tachtig met een lelijk woord 'performing poetry'. Belangrijk verschil is dat je niet hoefde te stemmen en te winnen.
11. Voor mezelf: János Pilinszky, in diverse fases van mijn ontwikkeling als dichter. Ik ben er uitermate gelukkig mee dat dit voor vrijwel alle andere dichters niet zo is. In bredere zin: Celan, Faverey, Tranströmer. Het jaar dat ik in Berlijn woonde, 2012, verschenen er de *Honingprotokolle* van Monika Rinck. Dat werd ervaren als sensatie en dat stak me aan, ik vond dat bij wijze van uitzondering een nieuwe bundel die in het Duits verschenen ook in het Nederlands uit zou moeten komen. Dat is gelukt en heeft de nodige mensen beïnvloed en dat vind ik mooi. Op een gegeven moment was Monika Rinck te gast op city2cities en ging in gesprek met Abdelkader Benali los, besloot om ongegeneerd en vrijelijk te praten hoe ze schreef. Ik kwam op dat moment iets te weten waarvan ik niet wist dat ik dat ooit door poëzie te weten had kunnen komen. Om maar te zeggen: ook in wie de belangrijkste voor je is, zit ontwikkeling.